

99

karşılaştırmalı eğitim yansımaları

A PEGEM
AKADEMI

yayına hazırlayan
songül aynal

adil türkoğlu-ismail yüksel-mustafa sağlam
yusuf gürcan ültanır-songül aynal-irfan erdoğan

KARSKASTIRMALI EĞT. de KULL. YÖNTEMLER

- Jullien'in Analitik Soru Cevapları m. (K. 27)
- Eğitimin Tarihi ve Geleceği] K. 27, Eym Pdf
- Eğitime Etki Eden Faktörler (Eğilim, eğilim)
- Fonksiyonel Analiz (İstisnai Gözetimlere) K. 27, Pdf
- Sosyolojik / Problem İnceleme 7. (K. 29 / Eym Pdf)
- Bereday / Analitik Yöntem (K. 30)
- Nicel İstatistik 7. (K. 33, Eym Pdf)
- Bray ve Thomas / Sof Karşılaştırma 7. (K. 34)
- Sınıflandırma 7.
- Birlikte Değerlendirme 7. (Co-variation)

Toplu Değer ve Dinamik Karşılaştırma

Geçtiğimiz yüzyılın sonlarında dünyanın küçük bir köy haline dönüşmesi, II. Dünya Savaşı'ndan çıkan devletlerin rollerinin ve önceliklerinin değişmesi, yeni bilim alanlarının doğması ve diğer alanlarda yaşanan gelişmeler karşılaştırmalı eğitimi de yakından etkilemiştir. Çünkü karşılaştırmalı eğitim, eğitim sistemleri ve programları vb. gibi sürekli değişen ve gelişen konuları incelemektedir. Özellikle alandaki konu ve araç değişikliği, doğal olarak yöntem değişikliğini ve konuya bakış açısında da değişiklikleri gündeme getirmiştir. Bu nedenle ülkeler arası ulaşımın oldukça kolaylaşması, gözlem araçlarının gelişmesi, internet erişiminin dünyanın her köşesine ulaşması ve karşılaştırmalı eğitim alanında kitap, dergi, elektronik dergi vb. kaynakların artması alana farklı bakış açıları ve yeni yöntemler kazandırmıştır. Bu gelişmelerin etkisiyle geçmişte kullanılan betimsel, tarihsel, saf karşılaştırma yöntemlerinin yanı sıra nicel ve nitel yaklaşımlara dayalı, deneysel araştırmalar da artık karşılaştırmalı eğitimde kullanılmaya başlanmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında kimin karşılaştırma yaptığına ve hangi durumlar altında karşılaştırma yapıldığına göre yaklaşım ve yöntem farklılaşmaktadır. Araştırmanın betimsel veya deneysel, nicel veya nitel, tarihsel veya istatistiksel olması araştırmanın amacı ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin, aileler, kendi çocuklarının gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak kurumları araştırırken okulları ve uyguladıkları eğitim- öğretim sistemlerini karşılaştırırken gözlemlerden, betimlemelerden; kural koyucular farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerinin politik, sosyal ve ekonomik amaçlarını dikkate alarak derinlemesine incelemeler ve karşılaştırmalar yaparken istatistiksel ve tarihsel yöntemlerden; akademisyenler öğretimi ve öğrenmeyi etkileyen, şekillendiren etmenlere ilişkin kuramsal modeller geliştirme amacıyla karşılaştırmalar yaparken deneysel yöntemlerden yararlanabilmektedir. Bunun temel nedeni, karşılaştırmalı eğitimin birçok disiplinin ürünü olmasından dolayı tek bir kuramsal ya da yöntemsel modele bağlı kalmasıdır. Bu nedenle özellikle vurgulanmalıdır ki, karşılaştırmalı eğitimde yalnız bir yaklaşımdan söz etmek olası değildir. Yukarıda vurgulandığı üzere, nasıl ki karşılaştırmalı eğitimin birden çok amacı ve kullanımı bulunmakta ise aynı şekilde birden çok yaklaşımı ve yöntemi de bulunmaktadır.

Tarihsel gelişim içinde araştırmacılar tarafından karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında en çok kullanılan yöntemler aşağıda örnekleriyle birlikte incelenmiştir.

Jullien Yöntemi

Jullien'in karşılaştırmalı eğitim yöntemi "deneysel-tümdengelim" veya "nitel yarı-etnografik" olarak da tanımlanabilir. Yöntemde temel amaç, yapılacak karşılaştırma ile her ülkenin eğitim kurumlarının güçlü ve zayıf yanlarını görmeleri ve eksikliklerin giderilmesi ve yeniliklerin geliştirilmesine dönük önlemlerin alınmasıdır. Bunun yapılabilmesi için Jullien, altı eğitsel alandan oluşan anketler ve soru cetvelleri hazırlamıştır (Palmer, 1993). Her biri eğitim sisteminin bir basamağını ve ayrıca günün özelliklerine göre farklılıklarını temsil eden alanlar şunlardır:

- Temel eğitim
- Ortaöğretim ve klasik eğitim
- Yükseköğretim ve bilimsel eğitim
- Normal eğitim
- Kızların/kadınların eğitimi
- Sosyal kurumlara ve yasalara ilişkin eğitim

Jullien bu alanlardan temel eğitim ve ortaöğretim alanları için toplam 266 örnek soru maddesi hazırlamıştır. A ve B formunda hazırlanan ankette Jullien ayrıca her bir alanın altında da "okullar", "yöneticiler ve öğretmenler", "öğrenciler", "beden eğitimi ve jimnastik", "ahlak ve din eğitimi", "ölçme yöntemleri ve sınavlar", "ailedeki eğitim", "disiplin, ceza ve ödül", "genel düşünceler ve çeşitli sorular" gibi alt başlıklara yer vermiştir (Palmer, 1993).

Jullien' in hazırladığı anketteki sorular yaşadığı çağın bazı özelliklerini, kendi eğitim felsefesini ve hayat görüşünü yansıtmasına rağmen oldukça kapsamlı, objektif verileri toplamada başarılı ve günümüzde özellikle UNESCO tarafından sık sık gözden geçirilip güncellenerek uygulanmaktadır.

Tarihsel Yöntem

Eğitime Etki Eden Faktörler

Özellikle I. ve II. Dünya Savaşı arasındaki yıllarda yapılan çalışmalarda kullanılan tarihsel yöntemin temel savunucuları Kandel, Hans ve Ulich'tir (Epstein, 1994). Karşılaştırmalı eğitim geleneğinin "güçleri ve etkenleri" olarak tanımlanan bu uzmanlar karşılaştırmalı eğitime ilişkin yalnızca geçmiş olayları değil, eğitim reformlarını, politikalarını ve uygulamalarını etkileyen etkenleri, güçleri ve eğitim sistemlerinin evrimsel gelişimini saptamışlardır. Kandel'e (1959) göre karşılaştırmalı eğitim, disiplinlerarası bir bilim olarak günümüze kadar uzanan eğitim tarihi çalışmalarının bir devamıdır. Hans (1959) ise tarihsel arka planın karşılaştırmalı verilerinin yorumlanmasında vazgeçilemez olduğunu ifade etmektedir.

Bu yöntemin savunucuları, eğitimin oldukça kapsamlı olduğunu, yalnızca basamaklarla ifade edilemeyeceğini, eğitimi etkileyen birçok etken olduğunu, bu nedenle bunların da incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Yöntemin savunucularından Lauwerys (1959) eğitime etki eden bu etkenleri doğal ve sosyal etkenler olmak üzere ikiye ayırmakta ve ülkelerin bu etkenler çerçevesinde karşılaştırılmasını önermektedir (Lauwerys, 1959). Özellikle eğitimde sosyal ve kültürel çevrenin eğitimi etkilediğini ortaya koyan model, eğitim sistemlerini anlamak için eğitimin tarihini bilmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Toplumların gelişmesiyle birlikte eğitim sistemlerinin de geliştiğini savunan uzmanlar, değişimi ve gelişimi sağlayan yeniliklerin incelenmesi için bu etkinliklere tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşan model yoluyla tüm ülkelerin eğitim ve kültür tarihlerinin karşılaştırılması da olanaklı hale gelmiştir (Epstein, 1994).

Öte yandan tarihsel yöntemde kullanılan tarihi verilerin şüpheli olması, verilerin toplanmasında gerekli özenin gösterilmemesi, tümüyle tarihsel verilere dayanan modelin en zayıf yönüdür. Çünkü şüpheli verilerin yorumlanması yararlı olmayacaktır. Yöntemin diğer bir eksik yönü de tarihçilerin tarafsız olamayacağı ve kendi ülkelerine ilişkin istenmeyen yönleri saklayabilecekleri ve yalnızca ülkenin iyi yönlerini yüzeyle çıkarabilecekleri endişesidir. Ayrıca yöntemde eğitimin sisteminin geçmiş özelliklerinin de sürekli olarak vurgulanması yöntemin olumsuz yönlerinden sayılmaktadır.

İşlevsel Çözümleme Yöntemi (Fonksiyonel Analiz)

Karşılaştırmalı eğitimde özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda sıkça kullanılan işlevsel yöntem, eğitim sistemini ülkeye ve topluma olan katkıları yönüyle açıklamaya çalışır. Bu yöntemde eğitim basamaklarının ve bu basamaklarda yer alan eğitim kurumlarının toplumun gereksinimlerini karşılama durumları sahip oldukları işlevler açısından incelenir. Bu yönüyle eğitim sistemi ile diğer toplumsal alt sistemlere odaklanan işlevsel yöntem okulların ve öğretimin sosyal, politik ve ekonomik işlevlerini araştırır. Eğitim sisteminin sosyal ve politik kurumlarla birlikte incelenmesi gerektiğini savunan yöntem bu özelliğiyle tarihsel yöntemle benzerdir. Ancak, tarihsel yöntemin aksine bu yöntemle yapılan karşılaştırmalı eğitim çalışmaları şu özellikleri taşır (Hurn, 1978; Karabel & Halsey, 1977):

- bilimsel, deneysel ve nicel yöntemlere dayalıdır
- değişkenler arasındaki ilişkiler zamandan bağımsız irdelenmiştir
- sosyal, politik ve ekonomik süreçlerde eğitimin güncel rolüne odaklanılmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında işlevsel yöntem eğitim sistemlerinin yapılarının karşılaştırılmasından çok, eğitim sistemini oluşturma basamaklarının ve okulların işlevlerinin karşılaştırılmasını yaparak daha güvenilir sonuçlara ulaşabileceğini savunmaktadır. Ancak bütünün parçalara ayrılarak karşılaştırılması bütün hakkında bilgi vermekte, ancak parçaya dayalı olarak yapılan genellemelerde hata yapılabilmektedir. Öte yandan değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi de sık sık tarihsel bir bakış açısını gerektirmektedir. Çünkü eğitime yalnızca anlık bakış hatalı sonuçlar doğurabilmektedir.

Sosyolojik Yöntem/Sorun İnceleme Yöntemi

Karşılaştırmalı eğitimde tarihsel yöntemle karşı gelen eğitimciler hem tarih alanından farklı alanlara yönelmişler hem de karşılaştırmalı eğitimi bir bilime dönüştürmeye çalışmışlardır. Holmes (1981), karşılaştırmalı eğitimin yalnızca tarihe odaklanan değil, geleceğe ilişkin tahminlemeler yapan bir sosyal bilim olması gerektiğini savunmuştur. Çünkü yenilikçi eğitimciler sadece sistemlerin nasıl ortaya çıktığını değil, sistemlerin hangi işlevlere sahip olduğunu ve bu işlevlerin nasıl geliştirilebileceğinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Holmes'a (1985) göre karşılaştırmalı eğitim geleceğe dönük değişimleri amaçlayan kararlarla yakından ilişkilidir.

Holmes (1981) geliştirdiği yöntemi sorun inceleme yöntemi olarak adlandırmıştır. Bazı yerlerde sosyolojik yöntem olarak da tanımlanan yöntemde eğitsel sorunlar sosyal bağlamda değerlendirilmektedir. Bu yöntemde temel amaç, eğitsel bir sorunun diğer ülkelerin eğitim sistemlerindeki görünüşüyle, gelişmesi ve sonuçlarıyla birlikte ele alınıp incelenmesidir. Bu yönüyle model bir ülkenin eğitim sisteminin kaçınılmaz bir şekilde sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve dini sistemlerden etkilendiğini, dolayısıyla, bir ülkenin eğitim sisteminin anlaşılabilmesi için toplumun yapısının ve sorunlarının da anlaşılmasının gerekli olduğunu savunur. Bu bakış açısına göre eğitsel sorun toplumsal bir sorundur. Eğitim sistemi içindeki sorunların nedenleri ve oluşum biçimlerinin günümüzdeki görünümünü değil, gelecekteki durumlarının ne olabileceği ile ilgilenen Holmes (1986), böylece önceden bazı önlemlerin alınarak eğitime bazı yenilikler getirilebileceğini belirtmiştir. Her ne kadar alana yenilikler getirmiş olsa da eğitimi formal eğitim sınırları içinde tutan bu yöntem, aile, medya, akran grupları vb. eğitsel değişkenleri devre dışı bırakmıştır. Ayrıca Kazamias (2009) gibi bazı eğitimciler bir bilim dalının yalnızca geleceğe dönük olmaması gerektiğini, bir karşılaştırmalı eğitimcinin geçmiş toplumların eğitsel kurumlarını ve uygulamalarını araştırabilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca karşılaştırmaya temel olarak alınan sorunun tüm ülkelerde sorun olmayabileceğinin de altını çizmişlerdir.

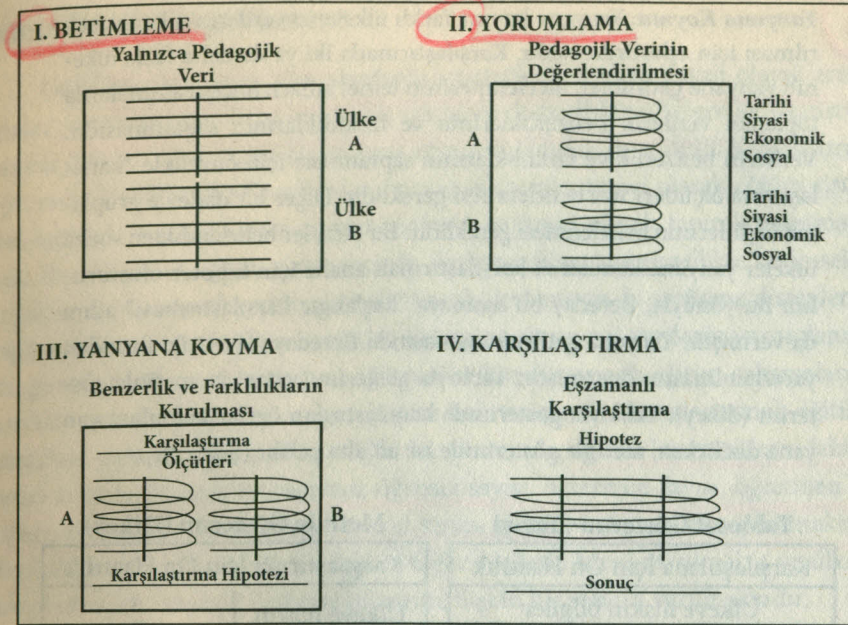
Holmes (1985) özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde eğitime olan talebin artması, hızlı nüfus artışı, bilginin yayılması vb. etkenlerle ortaya çıkan sorunların karşılaştırmalı olarak incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca işlevsel bir bakış açısıyla sosyal, politik, ekonomik ve yönetsel sorunların da eğitim sistemleriyle olan ilişkileri dikkate alınarak incelenebileceğini savunmuştur. İşlevsel yöntemin özelliklerini de içinde barındıran yöntemin eğitimde karşılaşılan sorunların çözümünde oldukça etkili olması beklenmiş, ancak sorunların çok iyi betimlenmiş olmasına karşın, sorunlara orjinal çözüm önerileri getirememiştir.

Analitik Yöntem: Bereday Modeli

Analitik yöntem Bereday (1964) tarafından sosyolojik yöntemin sınırlıklarına dayalı olarak tasarlanmıştır. 1920 yılında doğan ve Oxford ve Harvard gibi önemli üniversitelerde eğitimini tamamlayan Bereday, 1964 yılında karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının nasıl yürütülebileceğine ilişkin olarak bir model geliştirmiştir. Bereday'a (1964) göre karşılaştırmalı eğitimin temel amacı yabancı eğitim sistemlerinin analitik araştırmasıdır. Bereday farklı bir ülkenin eğitiminin niteliğinin sistematik bir biçimde araştırılmasının kendi ülkesinin eğitim sisteminin değerlendirilmesinde bir araç olduğunu belirtmektedir. Yöntemde daha önceki yöntemlerde yer alan ve eğitimi etkileyen etmenler ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmekte ve karşılaştırılmaktadır.

Bereday'ın karşılaştırmalı eğitim yaklaşımı birden fazla ülkenin incelenmesini kapsayan iki bölümden oluşmaktadır: Alan çalışmaları ve karşılaştırmalı çalışmalar. Bereday, alan çalışmalarının karşılaştırmalı analiz için vazgeçilmez temel gereksinim olduğunu vurgulamakta ve alan çalışmalarının genellikle betimlemeye dayalı olduğunu ifade etmektedir. Yöntemin dört temel aşaması bulunmaktadır. Bunlar: betimleme, yorumlama, yan yana getirme ve karşılaştırmadır (Şekil 1).

1 2 3 4

Şekil 1. Karşılaştırmalı Eğitimde Bereday Modeli

Kaynak: Bray & Thomas (1995), p. 475.

- ① **Betimleme:** Karşılaştırmanın yapılabilmesi için Bereday öncelikle ülkelerin eğitim sistemlerinin betimlenmesi (pedagojical data) gerektiğini belirtmektedir. Betimlemede ilk olarak karşılaştırılacak objeye ilişkin yazılı belgeler, raporlar vb. ilk kaynaklar taranır ve incelenir. Karşılaştırılacak objenin -eğitim sistemi veya sistemleri- betimlenmesinin ikinci yolu ise eğitim kurumlarına yapılacak ziyaretler, gözlemlerdir. Betimlemede son aşama elde edilen bilgilerin sınıflandırılmasıdır.
- ② **Yorumlama:** Yorumlama aşamasında amaç karşılaştırmaya konu olan objenin tarihsel, ekonomik, sosyal, coğrafik, felsefi vb. yönlerden değerlendirilmesidir. Bir önceki aşamada yapılan betimlemeler ve tanımlamalar karşılaştırma için gerekli tüm bilgileri sağlamaz, aksine araştırmacının yalnızca bu bilgileri kullanması okuyucunun doğrudan ülkeler hakkında bazı eksik yargılarda bulunmasına neden olur. Dolayısıyla karşılaştırılan objenin -örneğin eğitim sistemini- içinde bulunduğu ortamın betimlenmesi ve ona göre değerlendirilmesi gereklidir. Çünkü eğitim sistemlerinin oluşmasında politik değerlerin, kültürel değerlerin ve eğitim felsefesinin katkısı yadsınamaz.

3 **Yanyana Koyma:** Yanyana koyma farklı ülkelerin verilerinin karşılaştırılması için eşleştirilmesidir. Karşılaştırmada iki ya da daha fazla ülkenin yanyana getirilerek incelenmesinin temel amacı, önceki aşamalarda toplanan verilerin benzerliklerinin ve farklılıklarının saptanmasıdır. Verilerin benzerlik ve farklılıklarının saptanması için öncelikle "karşılaştırma ölçütleri"nin belirlenmesi gereklidir. Diğer bir ifadeyle gruplama ölçütlerinin belirlenmesi gereklidir. Bu ölçütler belirlendikten sonra ülkeler yanyana konularak karşılaştırmalı analiz için hipotez oluşturulur. Bu yönüyle, Bereday bu aşamaya "başlangıç karşılaştırması" adını da vermiştir. Yanyana getirme aşamasında Bereday (1964) iki formdan yararlanılmasını önermiştir: Tabloyla gösterim (yatay) ve metinle gösterim (dikey). Tabloyla gösterimde karşılaştırılan öğeler kolonlara yan yana dizilirken, metinle gösterimde ise alt alta yazılır (Şekil 2).

Tablosal Gösterim (Yatay)

Karşılaştırma İçin Ön Hazırlık		
Ülkeye ilişkin bilgiler		
A	B	C
Karşılaştırma İçin Son Hipotez		

Metinle Gösterim (Dikey)

Karşılaştırma İçin Ön Hazırlık	
Ülkeye ilişkin bilgiler	A
	B
	C
Karşılaştırma İçin Son Hipotez	

Şekil 2. Analitik Yöntemde Yanyana Getirme Gösterim Formları

Kaynak: Bray & Thomas (1995)

4 **Karşılaştırma:** Bu aşamada oluşturulan hipotezin kabul edilebilirliğine dönük kanıtların ortaya konması ve araştırmanın tutarlı ve objektif bir sonuca varması amaçlanır. Bu süreç sürekli, sistematik bir ileri-geri çalışmasıdır. İncelenen alanlar düzenli bir şekilde tekrar ve tekrar karşılaştırılırlar. Bereday (1964) karşılaştırmayı da dengeleyici ve betimleyici olarak iki türe ayırmıştır. Dengeleyici karşılaştırma karşılaştırılan öğelere sistematik bir ileri-geri bakıştır. Nitekim yöntemin temeli ülkeye ait tüm verilerin diğer ülkelerle eşleştirilmesi ve dengelenmesidir. Betimleyici karşılaştırmada ise farklı ülkelere ait eğitim uygulamaları rassal olarak seçilir ve betimlenir. Burada genellemeler yapılmaz.

Bereday'ın analitik yöntemi karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında yararlı ve uygulanabilir bir model olarak günümüzde de kullanılmaktadır. Yöntemin en zayıf yönü, araştırmacının özellikle analiz sürecinde bütün sistemi ihmal edebilmesi olasılığıdır.

Nicel-İstatistiksel Yöntem

Günümüzde hemen tüm alanlarda istatistiksel verilere dayalı araştırmalar yapılmaktadır. Karşılaştırmalı eğitimde de özellikle ülkelere ait istatistiksel veriler ülkeye ilişkin temel bir yargıya varmada oldukça önemlidir. Karşılaştırmalı eğitimde özellikle 1960'lı yıllardan önceki yöntemler temel olarak eğitim sistemleri içindeki benzerliklerin ve farklılıkların betimsel olarak tanımlanmasına dayalı idi. Ülkelerin eğitim sistemlerinin ilerleme düzeyleri genellikle betimsel yorumlara dayalı olarak yapılmaktaydı. Ancak ilerleme ya da gerileme düzeylerinin saptanabilmesi için o ülkenin eğitim sistemine ait sayısal verilerin yorumlanması da gereklidir. Bu çerçevede bazı eğitimciler karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında sayısal verilerin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Karşılaştırmalı eğitimde istatistiksel yöntem olarak adlandırılan bu yöntemde, eğitim basamaklarındaki öğrenci sayıları, başarılı ve başarısız öğrenci sayısı, öğretmen sayısı, öğretmen maaşları, okul sayısı, laboratuvar ve okul binası giderleri vb. veriler toplanmaktadır. Toplanan veriler farklı ülkelerdeki eşdeğer verilerle karşılaştırılmakta ve ülkenin karşılaştırılan alandaki ilerleme düzeyine ilişkin bir sonuca varılmaktadır.

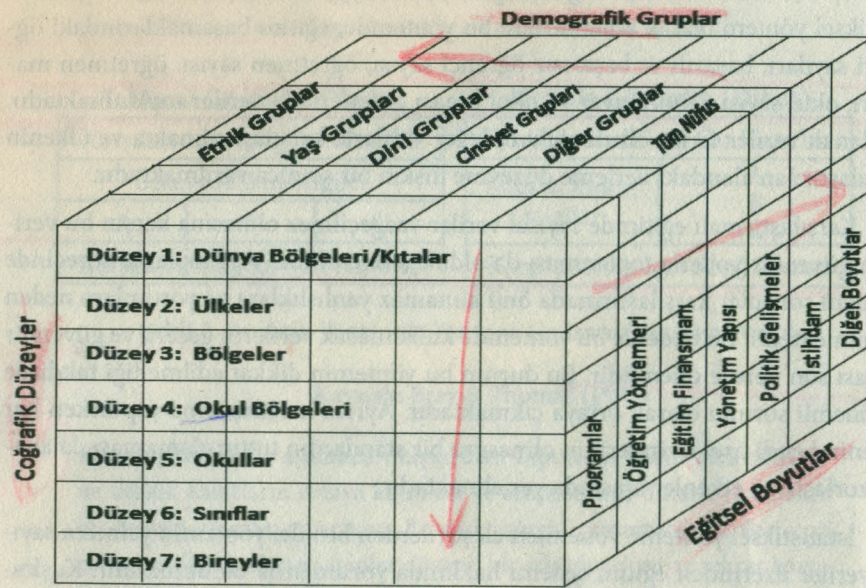
Karşılaştırmalı eğitimde sayısal veriler vazgeçilmez olmasına karşın bu verilerin güvenilir yollarla toplanması da oldukça önemlidir. Veri toplama sürecinde yaşanan sorunlar karşılaştırmada önü alınmaz yanlışlıklara ve yorumlara neden olabilmektedir. Bu nedenle bu yöntemde kullanılacak verilerin geçerli ve güvenilir olması son derece önemlidir. Bu durum bu yöntemin dikkat edilmediği takdirde en önemli sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca karşılaştırma yapılırken her ülkenin kendi özel terimlerinin olması ve bir standardın tutturulamaması da analizi zorlaştıran etkenler arasında yer almaktadır.

İstatistiksel yöntemle yöneltilen eleştirilerden biri de, yöntemin yalnızca sayısal veriler üzerinden eğitim sistemi hakkında yorumlarda bulunmasıdır. Kuşkusuz geçerli ve güvenilir bilgilere belirli standartlara dayalı olarak hazırlanmış ve her ülkenin sayısal verilerini yansıtan istatistiksel tablolar bazen sayfalarca betimsel bilgiden daha yararlı olabilmektedir. Ancak eğitim sistemlerine ilişkin yargılarda bulunurken onu etkileyen etmenlerin göz ardı edilmemesi gereklidir.

Günümüzde OECD ve UNESCO karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında sayısal verilerden sıkça yararlanılmaktadır. Genellikle veriler sınıflandırma amaçlı kullanılmaktadır.

Bray ve Thomas Yöntemi

Bereday (1964) dışında Bray ve Thomas (1995) eğitimde karşılaştırmalı çalışmaların düzey ve türe göre sınıflandırılmasında kullanılabilecek bir yöntem geliştirmişlerdir. 1950 ve 60'lı yıllarda kullanılan yaklaşımların ve yöntemlerin bir sentezi olarak kabul edilebilecek olan yöntem, geliştirildiği güne kadar karşılaştırmalı eğitimde yaşanan yenilikleri yansıtmaktadır. Bir yönüyle karşılaştırmalarda incelenen konuların bir dökümü sayılabilecek yöntem bir küp şekliyle betimlenmiş ve alana büyük katkılar getirmiş, birçok uzman tarafından da referans alınmıştır. Geliştirilen küp, karşılaştırmalı araştırmaların kim, ne ve nerede sorularının karşılaştırmalı olarak incelenmesine ilişkin bir analitik araçtır (Şekil 3).

Şekil 3. Karşılaştırmalı Eğitim Analiz Küpü

Kaynak: Bray & Thomas (1995), p. 475.

Bray ve Thomas küpü karşılaştırmalı eğitimin üç boyutunu değişik değişkenlerle sınıflayan model göze çarpmaktadır. Bu boyutlar şunlardır:

Coğrafik/Bölgesel Boyut: Küpün ön yüzünü kaplayan bu boyut karşılaştırmada coğrafik ve bölgesel düzeyleri irdelemektedir. Bu boyutun temel değişkenleri dünya bölgeleri/kıtalar, ülkeler, devletler, bölgeler, okullar, sınıflar ve bireylerdir.

Demografik Boyut: Küpün ikinci boyutunu herhangi bir yerleşime ait olmayan demografik gruplar oluşturmaktadır. Bu boyutta temel değişkenler etnik gruplar, yaş grupları, dini gruplar, cinsiyet grupları, diğer gruplar ve tüm nüfustur. Bu boyuttaki değişkenler araştırmalarda daha çok sınıflamada kullanılmakta, diğer değişkenlere yardımcı nitelikte yer almaktadırlar.

Eğitim ve Toplumun Görünüşü: Küpün üçüncü boyutu eğitimin ve toplumun temel değişkenlerini incelemektedir. Bu bölümde yer alan değişkenler programlar, öğretim yöntemleri, eğitim finansmanı, yönetim yapıları, politik değişimler, iş piyasası ve diğer değişkenlerdir. Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında oldukça sık olarak başvurulan değişkenler bu boyutta yer almaktadır.

Karşılaştırmalı bir analiz için üç boyut tek tek bağımsız olarak ele alınacağı gibi üç boyut birlikte de ele alınabilir. Coğrafi bölgelerden Düzyen 4'ü, demografik gruplardan etnik grupları, eğitsel boyutlardan eğitim finansmanı boyutlarını seçen bir araştırmacı, okul bölgeleri içinde yer alan etnik grupların eğitim finansmanını karşılaştırmalı olarak inceleyebilir.

Karşılaştırmalı Eğitim Çalışmalarının Türleri

Günümüzde çok disiplinli bir alan olan karşılaştırmalı eğitime ilişkin çok sayıda dergi, kitap, makale, bildiri ve vb. çalışmalar bulunmaktadır. Karşılaştırmalı eğitimde yaklaşım ve yöntemlerdeki belirsizlik sorunu yapılan çalışmaların tür yönünden sınıflandırılmasında da yaşanmaktadır. Tam ve kesin olarak bir karşılaştırmalı eğitim çalışmaları sınıflandırması yapılmamış, farklı uzmanlar tarafından farklı değişkenler dikkate alınarak bir gruplamaya gidilmiştir. Genellikle yapılan gruplamalarda çalışmaların çok ülkeli karşılaştırma (large-n), az ülkeli karşılaştırma (small-n) ve tek ülkeli (single country) gibi ülke sayısının dikkate alındığı çalışmalar, yukarıda sayılan yöntemlere dayalı olarak sınıflandırıldığı; ayrıca kültür, zaman, mekân, eğitim sistemi, eğitim felsefesi vb. birimlere dayalı çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu ünite de ülke sayıları ve amaçlarına göre bir sınıflandırma yapılmıştır.

Yapılan karşılaştırmalı araştırmalarda amacına göre ülke sayısı artmakta veya azalmaktadır. Farklı eğitim basamaklarındaki öğrenme çıktılarının karşılaştırılmasının amaçlandığı uzun soluklu çalışmalarda, bir eğitim politikasını tanıtmak farklı ülke uygulamalarının da tanıtıldığı kısa süreli çalışmalarda ve ülkenin eğitim sisteminin ve sürecinin genel görünümünü ortaya koyan çalışmalarda bu amaçlara dayalı olarak bir ya da daha fazla ülke karşılaştırılabilmektedir.

Kaynakça

- Bray, M. (1999). Methodology and Focus in Comparative Education. *Education and Society in Hong Kong and Macau: Comparative Perspectives on Continuity and Change*, Hong Kong: Comparative Education Research Centre, HKU
- Bray, M. ve Thomas, R. M. 1995. "Levels of Comparison in Educational Studies: Different Insights from Different Literatures and the Value of Multilevel Analyses." *Harvard Educational Review* 65 (3): 472-90.
- Bereday, G. Z. (1964). *Comparative Method in Education*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Black, P., & Atkin, J. M. (1996). *Changing the subject: Innovations in science, mathematics and technology education*. Paris: Routledge.
- Eckstein, M. A., ve Noah, H. J. (1969). *Scientific investigations in comparative education*. (Ed.). New York: Macmillan
- Epstein, E. (1994). Comparative and international education: Historical overview and development. T. Husen & N. Postlethwaite (Ed.), *International Encyclopedia of Education* içinde. New York: Pergamon.
- Gautherin, J. (1993). Marc-Antoine Jullien ('Jullien de Paris') (1775-1848). *Prospects*, 23(3-4), 757-73.
- Hans, N. (1959). The historical approach to comparative education. *International Review of Education*, 3, 299-307
- Hans, N. (1955). *Comparative education: a study of educational factors and traditions*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Heck, R. H., ve Hallinger, P. (1999). Next generation methods for the study of leadership and school improvement. Joseph Murphy ve Karen Seashore Louis (ed.). *Handbook of Research on Educational Administration: A Project of the American Educational Research Association*. içinde. San Francisco: Jossey-Bass.
- Holmes, B. (1981). *Comparative Education: Some Considerations of Method*. London: Ailen and Unwin Publication
- Holmes, B. (1985). History of comparative education. Torsten Husen and T. Neville (ed.). *The International Encyclopedia of Education: Research and Studies, Volume 2*. içinde. Postlethwaite, Oxford: Pergamon Press.
- Holmes, B. 1986. Paradigm Shifts in Comparative Education. P. Altbach and G. Kelly (ed.) *New Approaches to Comparative Education* içinde . Chicago: University of Chicago Press.
- Hurn, C.J. (1978). *The Limits and Possibilities of Schooling: An Introduction to the Sociology of Education*. Boston: Allyn & Bacon.

- Kandel, I.L. (1959). The Methodology of Comparative Education. *International Review of Education*. 5:3, 270-280.
- Karabel, J. and Halsey, A.H. (1977). *Power and Ideology in Education*. New York: Oxford University Press.
- Kazamias, A. M. (2009). Comparative Education: Historical Reflections. R. Cowen, & A. Kazamias (ed.), *International Handbook of Comparative Education* içinde (s. 139-157). Springer Science and Business Media.
- Lauwerys, J. A. (1959). The philosophical approach to comparative education, *International Review of Education*, 5:3, 281-298
- MEB. (2007). *TIMSS Ulusal Raporu*. Ankara.
- MEB. (2010). *2006 PISA Ulusal Nihai Raporu*. Milli Eğitim Yayınevi.
- MEB. (2010). *PISA 2006 Projesi Ulusal Nihai Raporu*. Ankara: EARGED.
- MEB. (2011). *PISA Türkiye*. Ankara: EARGED Yayınları.
- MEB. (2011). *TIMSS tanıtım kitapçığı*. Ekim 22, 2011 tarihinde http://earged.meb.gov.tr/pdf/TIMSS_2011_kitapçigi.pdf adresinden alındı
- Palmer, R. R. (1993). *From Jacobin to liberal: Marc-Antoine Jullien, 1775-1848*, Princeton, NJ: Princeton University Press
- Phillips, D., & Ochs, K. (2004). Researching policy borrowing: some methodological challenges in comparative education. *British Educational Research Journal*, 30(6), 773-784.
- Phillips, D., & Schweisfuth, M. (2008). *Comparative and International Education: An Introduction to Theory, Method, and Practice*. Wiltshire: Cromwell Press Ltd.
- Sadler, M. (1964). How far can we learn anything of practical value from the study of foreign systems of education? *Comparative Education Review*, 7, 307-314
- Skocpol, T. and Somers, M, (1980) "The Uses of Comparative History in Macrosocial Inquiry." *Comparative Studies in Society and History*. 22: 2, 174-197
- Thomas, R. M. (1990). *International Comparative Education*. Oxford: Pergamon Press Ltd.